

Leksyka filmowego dyskursu policyjnego (na przykładzie filmów Patryka Vegi *Pitbull i Pitbull. Nowe porządki*)

Wstęp

Tematem niniejszego artykułu jest dyskurs policyjny wykorzystany w procesie językowej kreacji bohaterów w filmach Patryka Vegi *Pitbull i Pitbull. Nowe porządki*. Główny cel artykułu stanowi analiza filmowego profesjolektu policyjnego. W opracowaniu zaprezentowano wyniki badań nad dwoma zbiorami leksyki, wyekscerpowanymi z dialogów omawianych filmów. Podaną leksykę zanalizowano z jednej strony pod względem sposobów jej tworzenia, z drugiej – w ujęciu mediolingwistycznym w świetle charakterystyki bohaterów i sytuacji, w jakich jest wykorzystywana w filmach. Odniesiono się także do wulgaryzacji języka policjantów w obu omawianych filmach. Podstawą dla artykułu jest praca licencjacka *Kreacja językowa wybranych bohaterów filmów Patryka Vegi (Pitbull i Pitbull. Nowe porządki) – analiza socjo- i mediolingwistyczna* (Kujawińska 2017).

1. Język zawodowy policji w odniesieniu do typów socjolektów

Na podstawie klasyfikacji socjolektów Stanisława Grabiasa należy stwierdzić, że język policjantów to przede wszystkim język zawodowy o podstawowej funkcji profesjonalno-komunikatywnej (Grabias 2010). O zawodowości języka policjantów świadczy przede wszystkim fakt, że spełnia on trzy stawiane przez S. Grabiasa warunki: po pierwsze, opracowywana leksyka dotyczy przede wszystkim profesjonalnej, zawodowej sfery życia danej grupy (*wjechać się w koronę* ‘zgodzić się na bycie świadkiem koronnym’), po drugie, leksykę tę cechuje potrzeba nominacji (*bęben* ‘baza danych’), po trzecie, to słownictwo charakteryzuje się skrótowością (*ceboś* ‘pracownik Centralnego Biura Śledczego’). Należy jednak

podkreślić, że biorąc pod uwagę kategorie ekspresywności czy tajności, ten język można również potraktować jako slang lub żargon, choć z uwagi na wymienione wcześniej cechy, skłaniam się do opisywania go w kategoriach profesjolektu. Warto natomiast zaznaczyć, że sami użytkownicy tego języka określają go jako *język zawodowy, slang* czy *żargon* (*Dzień dobry TVN* 2017).

2. Krótka historia profesjolektu policyjnego

Na podstawie małej ilości danych nie da się określić dokładnego momentu, w którym zaczyna funkcjonować zjawisko profesjolektu policyjnego. Jego szybki rozwój nastąpił po II wojnie światowej, a na kształtowanie się języka zawodowego policjantów w latach 1944–1990 duży wpływ miała obecność sowieckich funkcjonariuszy w Milicji Obywatelskiej. Przestano dbać o etykę profesjolektu, fachowy język zastępowano ideologicznymi frazesami pochodzącymi z nowomowy (Uniszewski 1999, 62). Wiele rusycyzmów na stałe weszło do profesjolektu policyjnego. Podobnie jest z gwarą żołnierską, z której duża liczba funkcjonariuszy czerpała nowe słownictwo i wprowadziła je później na grunt języka zawodowego policjantów. Na omawianą odmianę języka oddziaływał także żargon przestępczy, który funkcjonariusze musieli znać, aby móc rozmawiać czy negocjować z przedstawicielami świata przestępczego. Dużo do profesjolektu policyjnego wnieśli także w latach 90. XX wieku policjanci przechodzący na służbę z małych miasteczek do największych miast w Polsce. Przenosili oni swoje językowe przyzwyczajenia, co rozszerzało dotychczasowy slang o nowe słownictwo (Uniszewski 1999).

3. Ogólny zarys cech profesjolektu policyjnego i motywów posługiwania się nim

Głównymi cechami języka zawodowego policjantów są zwięzłość, zrozumiałość i przekazywanie informacji pełnych treści (Uniszewski 1999, 29). Te cechy są niezwykle ważne w pracy, w której liczy się czas, liczba i precyzyjność dostarczanych komunikatów. Ponadto występujący w profesjolekcie komizm słowny pozwala na rozładowanie ogromu stresu, jaki na co dzień odczuwają policjanci (Uniszewski 1999, 42). Bardzo często obok komizmu w slangu policyjnym można wyróżnić eufemizmy, ironię, autoironię, ale także przekleństwa i wulgaryzmy. Język policjantów to również język odformalizowany, sprzyjający pogłębianiu się więzi między współpracownikami. Charakteryzuje się on także względną hermetycznością i samowystarczalnością (Uniszewski 1999).

Istnieje wiele powodów, dla których policjanci posługują się językiem zawodowym, do głównych należy zaliczyć: potrzebę infiltracji środowisk przestępczych, konieczność nawiązania kontaktu psychicznego z drugą osobą, współpracę agenturalną z osobowymi źródłami informacji oraz ukadrowienie społeczności policyjnej (Uniszewski 1999, 107–109).

4. *Chciałem być jak Starling...* – Patryk Vega i jego filmy

Patryk Vega to niekwestionowany specjalista od współczesnego kina policyjnego. W jego dorobku reżyserskim znajdują się produkcje filmowe i seriale, które w bardzo krótkim czasie stały się kasowymi hitami. Najczęściej kojarzony z *Pitbullem*, filmem *Pitbull. Nowe porządki* czy *Służbami specjalnymi*, nakręcił również takie seriale jak *Twarzą w twarz* z Piotrem Małaszyńskim i Magdaleną Walach w rolach głównych, czy *Instynkt*, w którym w postać komisarz Anny Oster wcieliła się Danuta Stenka. Brał także udział w nagrywaniu kultowego już dziś serialu *Kryminalni*.

W 2015 roku Vega wydał także dwie książki będące owocem jego rozmów z byłymi policjantami o ich pracy, doświadczeniach. Lektura tych książek prowadzi do wniosku, że bardzo często granica między byciem policjantem a byciem przestępcą jest bardzo cienka. Przed analizą leksyki wyekscerpowanej z filmów tego reżysera warto zadać sobie pytanie, co sprawiło, że Vega zainteresował się akurat tym tematem, i jak wyglądała jego droga do sukcesu?

Reżyser urodził się 2 stycznia 1977 roku w Warszawie jako Patryk Krzemieniecki. Od najmłodszych lat nie czuł się związany ze swoim nazwiskiem, między innymi dlatego, że ojciec, po którym je odziedziczył, był nieobecny w jego życiu¹. Poza tym Vega był pewien, że będzie kręcił filmy za granicą, stąd pomysł zmiany nazwiska (Luboń 2016). Przeżywał wówczas okres buntu, który przejawiał się między innymi tym, że do szkoły chodził w smokingu. Nic więc dziwnego, że nowe nazwisko przejął od bohatera filmu *Pulp Fiction* – Vincenta Vegi, którego grał John Travolta (Matusiak 2016). W wywiadzie udzielonym Annie Matusiak reżyser przyznał, że „szukał nazwiska, które by było do wymówienia nawet przez Eskimosów” (Matusiak 2016).

Choć Vega pracował już od 14 roku życia, to przełomowym momentem dla jego przyszłej kariery okazało się obejrzenie *Milczenia owiec*. Zainspirowała

¹ Ojciec Patryka Vegi pierwotnie nazywał się Kwoka, jednak zmienił nazwisko na lepiej brzmiące i bardziej szlacheckie – *Krzemieniecki*. Później wyjechał do Stanów Zjednoczonych i dziś nosi nazwisko *Arden* (Luboń 2016).

go postać agentki FBI – Clarice Starling, w którą wcieliła się Jodie Foster (Matusiak 2016).

Ostatecznie reżyser nie ukończył szkoły policyjnej, jednak jeszcze na studiach myślał o nakręceniu serialu o polskich policjantach. Niestety nie mógł znaleźć nikogo, kto by sfinansował cały projekt, ale Andrzej Fidyk – ówczesny szef Redakcji Reportażu i Dokumentu TVP – wystąpił do komendanta o oficjalną zgodę na wejście reżysera do komendy. Vedze przyznano status „osoby przybranej” (Kowalska 2015).

W 2000 roku Patryk Vega po raz pierwszy przekroczył próg Pałacu Mostowskich w Warszawie, gdzie mieści się Komenda Stołeczna Policji, i od tego momentu trwa jego przygoda z policją. Jako „osoba przybrana” towarzyszył policjantom w różnorodnych akcjach, brał udział w przesłuchaniach, zeznaniach ofiar (wszystko na własną odpowiedzialność, bez broni, tylko w kamizelce kuloodpornej). Spędził w komisariatach trzy lata – w tym czasie zdążył poznać funkcjonariuszy oraz specyfikę ich pracy, zdobyć ich zaufanie i zaprzyjaźnić się z nimi. Do Pałacu Mostowskich przychodził codziennie, jak sam mówił „rano do roboty, wieczorami na wódkę” (Kowalska 2015). Na efekty współpracy z policjantami nie trzeba było długo czekać. Vega zebrał materiały do scenariusza i już w 2001 roku powstała telenowela dokumentalna *Prawdziwe psy*, wyreżyserowana przez Krzysztofa Langego. Na planie tej produkcji Patryk Vega poznał policjanta operacyjnego Sławomira Opalę, z którym się zaprzyjaźnił. Opala był jednym z najlepszych, ale zarazem najbardziej kontrowersyjnych policjantów, z którymi współpracował reżyser. Między innymi na podstawie jego opowieści oraz doświadczeń zdobytych na komendzie w Warszawie Vega stworzył w 2005 roku postać Despera ze swojego pierwszego filmu długometrażowego *Pitbull*. Film przyniósł Vedze rozgłos i uznanie, ale też ugruntował jego miejsce jako reżysera na polskiej scenie filmowej.

Dzisiaj *Pitbull* uznawany jest za jeden z najlepszych filmów obrazujących pracę funkcjonariuszy policji. Jednak produkcja musiała długo czekać, aby uzyskać status kultowej. Premiera *Pitbulla* odbyła się 9 kwietnia 2005 r., czyli kilka dni po śmierci papieża Jana Pawła II. W związku z tym nie była ona ani oficjalna, ani uroczysta. Film nie odniósł sukcesu kasowego, był wręcz fiaskiem (Matusiak 2016). W grudniu tego samego roku wyemitowano pierwszy odcinek serialu pod tym samym tytułem. W główne role wcielili się aktorzy filmowi, ale serial również nie odniósł sukcesu. Dopiero wielokrotne powtórki sprawiły, że Vegę zaczęto nazywać „specjalistą od kina policyjnego” (Matusiak 2016).

Książka Vegi *Złe psy. W imię zasad*, a raczej historie w niej opowiedziane, okazały się świetnym materiałem na kolejny film z cyklu *Pitbull*. Warto również zaznaczyć, że w książce można znaleźć wiele nawiązań do pierwszego *Pitbulla* z 2005 roku. Jest to spowodowane tym, że policjanci udzielający wywiadów

Vedze, w okresie kręcenia *Pitbulla*, byli czynnymi funkcjonariuszami, więc bardzo dużo historii pochodzi z tamtych czasów.

21 stycznia 2016 r., po ponad 10 latach od pojawienia się pierwszego *Pitbulla*, odbyła się uroczysta premiera nowego filmu Patryka Vegi – *Pitbull. Nowe porządki*. Reżyser ponownie odniósł sukces. Na podstawie historii zawartych w *Złych psach. W imię zasad* stworzył film, w którym, jak sam mówi: „(...) nie ma żadnej wymyślonej sceny, ani nawet wymyślonego dialogu” (Jaros, Stanisławska 2016). *Pitbull. Nowe porządki* opowiada historię policjantów z dwóch komend, którzy muszą zacząć współpracować, aby zdemaskować Grupę Mokotowską i jej podgrupę, czyli gang obcinaczy palców.

Patrykowi Vedze udało się stworzyć ciekawy cykl filmów przedstawiających pracę polskich funkcjonariuszy policji. Bez ubarwień, w oparciu o fakty i doświadczenie swoje i policjantów, pokazał ich codzienność w walce z przestępczością. Reżyserowi udało się uchwycić ogromne zmiany, jakie zaszły w policji na przestrzeni ponad dziesięciu lat. Wspólnie z aktorami wykreował postacie, dla których praca jest niekiedy całym życiem. Pokazał również ich charaktery oraz to, jak radzą sobie w trudnych warunkach, i – co najważniejsze z punktu widzenia przedmiotu badań niniejszej pracy – specyficzny, odrębny język, jakim się posługują, gdy są na służbie.

5. Leksyka używana przez bohaterów filmów *Pitbull* i *Pitbull. Nowe porządki*

Główny przedmiot artykułu stanowi leksyka wyekscerpowana z dwóch filmów w reżyserii Patryka Vegi – *Pitbull* i *Pitbull. Nowe porządki*. Jednostki leksykalne wyselekcjonowano z wypowiedzi ich bohaterów – funkcjonariuszy policji. Punkt wyjścia stanowił wybór leksemów składających się na język zawodowy policjantów. Za takie leksemy uznano wyrazy, którymi na co dzień, przede wszystkim na służbie, posługują się pracownicy policji.

Podstawą opracowania uczyniono 78 leksemów wyekscerpowanych z *Pitbulla* i 117 z *Pitbulla. Nowych porządków*. Wybrane z dialogów wyrazy to leksemy i wielowyrzowe jednostki leksykalne. W niniejszym opracowaniu zastosowano podział na pola semantyczne. Podział jest determinowany rzeczywistością pozajęzykową, tzn. warunkami pracy i życia funkcjonariuszy policji.

Analizowany zbiór jest dość mały, jednak aby pokazać jego specyfikę stworzono klasyfikację, która pozwala na analizę zróżnicowania leksyki zawodowej policjantów i mechanizmów nią rządzących. Zarówno na podstawie *Pitbulla*, jak i *Pitbulla. Nowych porządków* wyróżniono siedem głównych pól semantycznych. Niektóre z pól dodatkowo dzielą się na mniejsze podpola, o jeszcze bardziej

zawężonym zakresie, np. w polu »określenia ludzi« wyróżnia się podpole »określenia pracowników policji« i »określenia przestępców«.

5.1. Leksyka używana przez bohaterów filmu *Pitbull*

Poniżej zostały zaprezentowane przykłady wyrazów i wyrażeń, którymi posługują się bohaterowie filmu *Pitbull* Patryka Vegi. Wszystkie leksemy zostały wyekscerpowane z dialogów głównych postaci filmowych, czyli Despera, Gebelsa, Nielata, Benka i Metyła. Spis składa się z leksemów i wielowyrazowych jednostek leksykalnych będących przykładami leksyki zawodowej policjantów. Dodatkowo przy każdym leksemie podane zostało jego znaczenie, różne (w wypadku neosemantyzmów) od znaczenia ogólnopolskiego.

- określenia miejsc i instytucji, np. *fabryka* 'komisariat lub komenda', *kwadrat* 'mieszkanie w bloku, czasem dom'
- określenia pojazdów, np. *przewozówka* 'samochód przeznaczony do przewozu osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień'
- określenia broni, np. *glok* 'rodzaj broni', *proca* 'potoczna nazwa broni'
- określenia narkotyków, np. *brałn* 'odmiana heroiny', *helena* 'heroina'
- określenia ludzi:
 - określenia pracowników policji, np. *operacyjnyiak* 'pracownik operacyjny', *pies* 'policjant'
 - określenia przestępców, np. *bandziorek* 'ogólne określenie przestępcy', *parch* 'ogólne określenie przestępcy', *zbój* 'ogólne określenie przestępcy'
 - określenia innych osób, np. *charony* 'pracownicy zakładu usług pogrzebowych', *zgnitek* 'denat w stanie rozkładu'
- czynności:
 - określenia na zabicie kogoś, np. *dostać w czołko* 'zabić kogoś strzałem w głowę', *stuknąć kogoś* 'zabić kogoś'
 - określenia czynności przyjmowania używek, np. *polać lufę* 'nalać kieliszek wódki', *puknąć rolkę* 'zapalić papierosa'
 - określenia czynności związanych z pracą w policji, np. *strzelić z ucha* 'przekazać informację', *być na barykadzie* 'umowa policjantów ze światem przestępczym'
 - określenia czynności niezwiązanych z pracą w policji, np. *spasować z czymś* 'odpuścić coś', *lać po pysku* 'bić kogoś po twarzy'
 - inne: *bęben* 'baza danych', *kwit* 'akt zgonu'.

Ostateczny kształt języka zawodowego policjantów przedstawionego w omawianych w niniejszej pracy filmach Patryka Vegi determinuje kilka czyn-

ników. Po pierwsze są to bohaterowie, do których kreacji językowej powyższe jednostki zostały użyte, po drugie – sytuacje, w których filmy profesjolekt policjantów jest używany. Po przeanalizowaniu słownictwa *Pitbulla* można zauważyć, że najczęściej profesjolektem policyjnym posługują się bohaterowie mający już kilkuletni staż pracy w policji, czyli Despero, Gebels, Metyl i Benek. Warto podkreślić, że slang policyjny jest najczęściej używany w trakcie rozmów policjantów między sobą, gdy przebywają oni w środowisku policyjnym. Dialogi przeważnie dotyczą spraw, nad którymi aktualnie pracuje zespół. Jednak leksemy pochodzące z języka zawodowego wyeksцерpowano również z dialogów będących przykładami wymiany zdań z osobami niezwiązanymi z policją.

Bardzo ważny jest także sposób tworzenia opracowywanej leksyki. Jak wynika z powyższego spisu, znalazły się w nim zarówno neologizmy słowotwórcze (*operacyjnyak* ‘pracownik operacyjny’), neologizmy frazeologiczne (*zostawić flaki na gazie* ‘określenie na zmasakrowane ciało denata’), neosemantyzmy (*zło-bek* ‘izba wytrzeźwień’), jak i jednostki przeniesione do tego języka z polszczyzny potocznej (*bandziorek* ‘ogólne określenie przestępcy’), a także gwary przestępczej (*ożenić* (*hiskacza*) ‘sprzedać, najczęściej oszukując (whisky)’).

Warto również zwrócić uwagę na silną wulgaryzację języka bohaterów filmu. Bardzo wiele leksemów to wulgaryzmy. Mają one na celu przekazać informację w sposób nieznoszący sprzeciwu, często są też negatywnymi określeniami na akty seksualne, które są tabu językowym.

5.2. Leksyka używana przez bohaterów filmu *Pitbull. Nowe porządki*

Zaprezentowane poniżej jednostki zostały wyeksцерpowane z dialogów głównych bohaterów filmu *Pitbull. Nowe porządki* Patryka Vegi. Premiera tej produkcji odbyła się po ponad 10 latach od zaprezentowania widzom pierwszego *Pitbulla*. W tym czasie zmieniło się zarówno środowisko policjantów, specyfika ich pracy, jak i język zawodowy, jakim się posługują. W związku z tym w poniższym spisie znalazło się wiele określeń nowych z punktu widzenia leksyki *Pitbulla*. W związku z tym wyodrębniono dwa dodatkowe pola semantyczne i kilka kolejnych podpól. Analogicznie do spisu leksyki *Pitbulla*, w wykazie leksyki *Pitbulla. Nowych porządków* również podano znaczenia leksemów i wielowyrzawowych jednostek leksykalnych.

- określenia miejsc i instytucji, np. *kryminalny* ‘Wydział Kryminalny’, *kurort* ‘więzienie’
- określenia broni, np. *gazówka* ‘broń hukowa na naboje gazowe’
- określenia narkotyków, np. *gandzia* ‘marihuana’, *plastelina* ‘haszysz’
- określenia ludzi:

- określenia pracowników policji, np. *ceboś* ‘pracownik Centralnego Biura Śledczego’, *pałacowi* ‘pracownicy Komendy Stołecznej Policji mieszczącej się w Pałacu Mostowskich’
- określenia przestępców, np. *gangus* ‘ogólne określenie przestępcy’, *mokotowski* ‘członek gangu mokotowskiego’
- określenia starszego aspiranta Jacka Goca: *naczelnik terroru*
- określenia kobiet, np. *dupa* ‘pogardliwe określenie kobiety’, *larwa* ‘pogardliwe określenie kobiety’
- określenia innych osób, np. *gadacz* ‘ktoś współpracujący z policją, informator’
- określenia bezprawnie ściąganej opłaty: *beka*, *haracz*
- określenia legitymacji policyjnej: *szmata*
- czynności:
 - określenia na zabicie kogoś, np. *mieć głowę na koncie* ‘popęłnić morderstwo’, *zajebać kogoś* ‘zabić kogoś’
 - określenia czynności związanych z łapaniem przestępców, np. *kuć kogoś* ‘zakładać komuś kajdanki’, *siąść komuś na garb* ‘śledzić kogoś’
 - określenia czynności związanych z więzieniem, np. *pierdzić w pasiak* ‘przebywać w więzieniu’, *wracać na kurort* ‘wracać do więzienia’
 - określenia związane z byciem świadkiem koronnym, np. *być koronnym* ‘być świadkiem koronnym’, *prosić o koronkę* ‘prosić o status świadka koronnego’
 - określenia czynności związanych z pracą w policji, np. *być na szuwaksie* ‘zbierać odciski palców’, *odbić się na drutach* ‘wyjść w podsłuchach’
 - określenia czynności i stanów niezwiązanych z pracą w policji, np. *mieć mózg jak pokruszone popularne* ‘być głupim’, *cieniować* ‘kłamać, składać fałszywe zeznania’

Warto podkreślić, że przedstawiona powyżej leksyka została wyekscerpowana z wypowiedzi dwóch bohaterów – Majamięgo i Gebelsa. Bohaterowie najczęściej używają języka zawodowego w kontaktach między sobą, aby wymienić informacje czy ustalić dalsze działania. Należy jednak zauważyć, że Majamięgo posługuje się slangiem policyjnym również w rozmowach prywatnych.

Analogicznie do leksyki wyekscerpowanej z *Pitbulla* w analizowanym wykazie z filmu *Pitbull. Nowe porządki* leksemy i wielowyrzowe jednostki leksykalne można podzielić na grupy neologizmów, neosemantyzmów oraz wymienić wśród nich zapożyczenia z innych odmian języka. Neologizmy słowotwórcze to przede wszystkim rzeczowniki określające miejsca, instytucje i ludzi (*dochodzeniowiec* ‘pracownik Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego’). Wiele jest również

neologizmów frazeologicznych (*wrzucić kogoś na bęben* ‘sprawdzić kogoś w bazie danych’). Kolejnym sposobem tworzenia leksyki profesjolektu policyjnego są neosemantyzmy (*kurort* ‘więzienie’, *szmata* ‘legitymacja policyjna’). Bardzo często omawiane leksemy i wielowyrazowe jednostki leksykalne to zapożyczenia z innych odmian języka. Jedną z nich jest slang narkotykowy (*gandzia* ‘marihuana’). Wyróżnia się także określenia pochodzące z języka potocznego (*dzwonić po czarnych* ‘dzwonić po antyterrorystów’). Pojawiają się również zapożyczenia z gwary więziennej (*fanty* ‘przedmioty pochodzące z przestępstwa’).

W porównaniu ze spisem leksyki z filmu *Pitbull* w analizowanym wykazie z *Pitbulla. Nowe porządki* odnotowano dużo większą liczbę wulgaryzmów. Nie ulega wątpliwości, że obecność wulgaryzmów w języku filmowych policjantów ma szokować widza i przykuwać jego uwagę, a dekada, która dzieli oba filmy, to okres ewolucji języka bohaterów filmowych w kierunku jego wulgaryzacji.

6. Porównanie i podsumowanie analiz spisów leksyki, którą posługują się bohaterowie filmów *Pitbull* i *Pitbull. Nowe porządki*

Językiem zawodowym policjantów w omawianych filmach Patryka Vegi posługują się przede wszystkim główni bohaterowie. W *Pitbullu* są to Despero, Gebels, Benek, Nielat i Metyl, natomiast w *Pitbullu. Nowe porządki* – Majami i Gebels. Bardzo często na ich język wpływa środowisko, w jakim się znajdują, i czyny, do których się uciekają, np. Majami i Nielat używają słownictwa pochodzącego ze slangu narkotykowego, ponieważ są uzależnieni od narkotyków. Omawianą odmianą języka bohaterowie posługują się głównie podczas rozmów w swoim gronie, w czasie odbywania służby i przebywania na akcjach i interwencjach policyjnych. Leksyka pozwala im na rozładowanie napięcia i radzenie sobie z silnymi emocjami.

Sposobami na tworzenie leksyki profesjolektu policyjnego są przede wszystkim procesy prowadzące do powstania neologizmów słowotwórczych i frazeologicznych oraz neosemantyzmów. W obu spisach leksyki zanotowano także leksemy z innych odmian języka, takich jak język potoczny, slang narkotykowy, gwara więzienna i przestępcza.

Język zawodowy policjantów charakteryzuje się występowaniem leksyki wulgarnej. Obfitszy w wyrażenia wulgarne jest przede wszystkim spis leksyki z filmu *Pitbull. Nowe porządki*. Wulgaryzmy umożliwiają funkcjonariuszom spontaniczne ujawnienie emocji. Biorąc pod uwagę liczbę leksemów w wykazach, wulgaryzmy nie występują często. Jeśli chodzi o przekleństwa takie jak *kurwa* czy eufemistyczna *kurka wodna*, nie zostały one wliczone do spisów, ponieważ oprócz funkcji wyrażania emocji, nie wnoszą istotnych informacji przydatnych w analizie języka zawodowego policjantów.

7. Rezultaty zastosowania metody pól semantycznych do badań nad leksyką omawianych filmów

Jak wynika z zaprezentowanej analizy, omawiane grupy leksemów mają zarówno charakter obiektowy, jak i czynnościowy. O charakterze obiektowym świadczą przede wszystkim pola z określeniami miejsc i instytucji oraz ludzi. Język zawodowy policjantów cechuje się tworzeniem nowych – krótszych i często prześmiewczych – nazw na istniejące już formalne i powszechne określenia poszczególnych wydziałów policji bądź instytucji z nią związanych. Należy zauważyć, że – w wypadku wyrażen opisujących pracowników policji – leksemy mają w większości charakter nienacechowany stylistycznie (poza pejoratywnym określeniem *psy*, odnoszącym się ogólnie do pracowników policji), nawiązują przede wszystkim do wydziałów, w których pracują dane grupy funkcjonariuszy. Inaczej jest w wypadku leksemów nazywających przestępców. Wszystkie te wyrażenia mają charakter negatywny i obraźliwy, czasem są to zdrobnienia o zabarwieniu prześmiewczym, również obrażające winowajców.

Jeśli chodzi o stosunek ilościowy określeń rzeczownikowych do czasownikowych, to w obu spisach leksyki przeważają pola semantyczne o charakterze czynnościowym. W *Pitbullu* wyróżniono 23 leksemy rzeczownikowe, natomiast wielowyrazowych jednostek leksykalnych odnoszących się do czynności odnotowano aż 55. W *Pitbullu. Nowe porządki* określeń o charakterze obiektowym (rzeczowniki i dwa wyrażenia przyimkowe) jest 35, a wielowyrazowych jednostek leksykalnych opisujących czynności – 82. Tak duża liczba wyrażen określających czynności pokazuje, że język zawodowy policjantów wyraża koncentrację na pracy w konkretnym momencie, na teraźniejszości, na tym, co dzieje się tu i teraz, czyli na czynnościach – aresztowaniach, przesłuchaniach (*brać kogoś na sztukę*), czy w trakcie łapania przestępców (*siąść komuś na garb*). Jest to też język wyrażający dynamikę pracy policjantów.

Zakończenie

Leksyka użyta do kreacji językowej bohaterów *Pitbulla* i *Pitbulla. Nowe porządki* to przykład filmowego języka zawodowego policjantów. Na jego podstawie widać, że słownictwo tej odmiany języka filmowego (i pozafilmowego) ewoluuje, o czym świadczy wzrost liczby leksemów w drugim spisie. Taki język umożliwia szybką komunikację, wyrażanie swoich emocji, ale też w pewien sposób tworzy odrębną wspólnotę ludzi, którzy się nim posługują.

Bibliografia

- Grabias S., 2010, *Środowiskowe i zawodowe odmiany języka – socjolekty*, [w:] Bartmiński J. (red.), *Współczesny język polski*, Luboń, s. 235–252.
- Jaros B., Stanisławska J., 2016, *Sfilmowałem, jak torturują policjanci. Tajemnica ujawniona*, www.fakt.pl [dostęp: 26.02.2018].
- Kowalska D., 2015, *Patryk Vega: Od czasów „Pitbulla” policja bardzo się zmieniła. Teraz nie ma picia na komendzie*, www.polskatimes.pl [dostęp: 26.02.2018].
- Kujawińska O., 2017, *Kreacja językowa wybranych bohaterów filmów Patryka Vegi (Pitbull i Pitbull. Nowe porządki) – analiza socjo- i mediolingwistyczna*, Warszawa.
- Luboń A., 2016, *PATRYK VEGA „Jestem chłopakiem z blokowiska, pracuję od 14 roku życia. Zawsze chciałem coś osiągnąć”*, www.gala.pl [dostęp: 26.02.2018].
- Matusiak A., 2016, *Patryk Vega: pasja do psychopatów pozostała we mnie do dziś*, www.plejada.pl [dostęp: 25.08.2017].
- Uniszewski Z., 1999, *Żargon zawodowy pracowników śledczych i operacyjnych. Problematyka kryminalistyczna*, Wrocław. www.dziendobry.tvn.pl [dostęp: 26.02.2018].

The lexicon of film police discourse on the example of films by Patryk Vega (*Pitbull, Pitbull. Nowe porządki*)

Summary

The subject of the article is the professional language of police officers used in the language creation of characters of two films by Patryk Vega – *Pitbull* and *Pitbull. Nowe porządki*. The professional language of the police has been presented in relation to the types of sociolects, and furthermore, its features have been characterized. The article contains two lists of vocabulary excerpted from the dialogues of both films. The vocabulary was grouped according to the method of semantic fields with reference to nominal and verbal units.

Keywords: professional language, professiolect, police, policeman, film

Słowa kluczowe: język zawodowy, profesjolekt, policja, policjant, film